

Klokkespillet på Frederiksberg Rådhus

Af Per Rasmus Møller

Frederiksberg Rådhus er fuldført i 1953 efter tegninger af arkitekterne Henning Hansen, Carl H. Nimb og Helge Holm. Indvendig er det udsmykket af kunstneren Stefan Pedersen, billedhuggeren Utzon Franck og glasmesteren Jais Nielsen. Tårnet har en højde over gadens niveau på 72m. Den højeste udsigtsbalkon ligger omkring 50 m over jorden, og lidt over 70 m over havet. Der er i klart vejr en vid udsigt.

Ideen til anbringelse af et klokkespil i Frederiksbergs rådhusårn kom fra konservator Paul Flemming og lærer Ove Nøhr Jørgensen, idet de henvendte sig til daværende borgmester Aksel Møller og forelagde tanken for ham. Borgmesteren var straks med på ideen, og kort efter samlede man en kreds af borgere, der hver især repræsenterede det Frederiksbergske folkeliv, foruden repræsentanter for institutioner og firmaer. For denne forsamling forelagde man planen om at samle ind til et klokkespil. Planen blev modtaget med begejstring, og der blev herefter forelagt to forskellige forslag. Det ene drejede sig om et automatisk klokkespil i lighed med det

på rådhuset i København til en pris af 150.000kr. Det andet forslag gik ud på et rigtigt koncertklokkespil med stokklaviatur til ca. 250.000 Kr. Forsamlingen fastholdt, at skulle det være, så ville man have det store klokkespil.

Da der var indsamlet 150.000 Kr., besluttede komiteen sig for at afgive ordren på klokkespillet. Efter indgående undersøgelser af tilbud, fra tyske, franske, belgiske og engelske klokkestøbere, blev det konstateret, at det færdige instrument ville blive bedst og billigst ved at give ordren til vor hjemlige klokkestøber, civilingeniør K.T.A. Sørensen fra Brønderslev. Denne havde da også i forvejen leveret en række veludførte klokkespil, og han anbefalede varmt af P. S. Rung-Keller, som komiteen havde knyttet til sig som klanglig og teknisk ekspert.

Klokkespillet fik 47 klokker, der dækker området F1-f5, og det var i mange år det største klokkespil nord for Gént. Den største klokke vejer 1270 kg og har en diameter på 1280mm – knebelen alene vejer 80kg. Den mindste klokke vejer 27 kg og dens diameter er 273 mm. I en beskrivelse fra indvielsen står at læse: *"Til alle Klokkerne er der medgået 7,3 tons Metal, der er en legering af Kobber, Tin og Sølv(sic!). I alt vejer hele Installationen med Klokker, Jernstativer og Velleværk ca. 12 Tons"*.

Brønderslev Klokkestøberi havde på det tidspunkt delvist indstillet sin støbervirksomhed, hvorfor klokkerne blev støbt hos Tastenøe i Belgien – men med anvendelse af det danske støberis profiler.

Eftersom klokkespilsplanerne var godkendt inden tårnet stod færdigt, havde Arkitekterne Nimb og Holm mulighed for at udforme tårnets overdel, så det skulle være særlig egnet til at huse et klokkespil. De største klokker var ophængt cirkulært i tårnets øverste del, mens de mindre var samlet i en særlig klokkestol af stål.

Klokkespillet kunne bringes til at lyde på to måder, hvilket fremgår af en samtidig beskrivelse: *"Selve Stokklaviaturet, som er anbragt ovenover Klokkerne i den øverste Kalot, som for øvrigt ikke er noget helt lille Rum, er fremstillet efter de nyeste Principper, med Træværk af gammel uforgængelig Eg. Den automatiske Spillemekanisme er elektromagnetisk, der spiller de omtalte Melodier og Kvarterslag. Hertil bruges der dog kun 19 af de 47 Klokker"*

Indvielsen af klokkespillet blev under udfoldelse af store festligheder afviklet søndag den 8. november 1953 kl. 15.00. Begivenheden blev transmitteret af Statsradiofonien, og ved stokklaviaturet sad ingen ringere end Maître Carillonneur de la Ville de Malines, Monsieur Staf Nees, der også i dagene efter indvielsen spillede en række koncerter på instrumentet.

Af grunde, der set med vore dages øjne kan synes uforståelige, blev klokkespillets tekniske anlæg fuldstændigt ombygget kun 9 år efter indvielsen. Måske skal årsagen søges i, at der på det tidspunkt kun var én uddannet klokkenist i Danmark, nemlig organist Edwin Nielsen i Helligåndskirken i København. Ved denne ombygning blev stokklaviaturet og mekanikken fjernet, og hele systemet blev

Maitre Carillonneur Staf Nees, Belgien indviede det dengang nye klokkespil i 1953

ombygget til elektromagnetisk funktion. I det rum hvor stokklaviaturet havde haft sin plads, opsatte man et nyt spillebord fra Ed. Korfhage & Söhne GmbH & Co. med to manuallkaviaturer, der i sin udformning vækker minder om tidligere tiders pneumatiske orgler. Samtidigt udskiftede man de mest falske diskantklokker med nye fra Petit & Fritsen i Holland. De nye klokker hjalp noget, men et tilfredsstillende resultat gav det ikke, og i årene frem til vores tid, var det en almindelig antagelse, at klokkespillet på Frederiksberg ikke var værd at lytte til.

Sådan stod klokkespillet frem til 2008, hvor der blev konstateret et overhængende rustangreb af alle de bærende dele. Der var ligefrem fare for at klokkerne ville dratte ned af sig selv, hvorfor der blev opført trækonstruktioner, så klokkerne blev i tårnet, selvom en af ophængningsbolte, som der kun var en af ved hver klokke, skulle knække. Samtidig blev klokkespillet taget ud af brug, og spillede herefter kun kvarter- og timeslagene.

På det tidspunkt blev jeg tilknyttet som konsulent på et projekt, hvor intentioner var, at det gamle klokkespils særpræg så vidt muligt skulle bevares, samtidig med, at hele klokkespillets teknik skulle tages op til revision.

Som noget selvfølgelig skulle klokkespillet igen have et stokklaviatur og mekanisk traktur, men også klokkernes indbyrdes placering måtte der ændres på, da klokkerne fra 1961 ikke var ophængt, så der kunne laves en velfungerende mekanisk forbindelse til klaviaturet. Det betød, at alle gamle jernophæng måtte fornyes og der måtte laves helt nye klokkestole.

Samtlige 47 klokker blev herefter tonemålt. Herved blev det klart, at alle klokker fra 1961 ikke lod sig genanvende, idet det var planen, at klokkerne skulle sendes til Holland for at blive afstemt. Det blev til, at 21 af de gamle klokker kunne bevares, mens 27 er nye, der er støbt i samme profil som de oprindelige fra klokkestøberen i Brønderslev. De gamle klokker stod 40 -60 cent for lavt i forhold til nuværende kammertone. Det betød at klokkerne pga. stor godstykkelse kunne afstemmes efter nuværende kammertone, således at største klokke nu har tonen E1. Oven i hatten blev der plads til en stor klokke, der er tilsluttet stokklaviaturets tangent Dis.

Klokkespillet blev genindviet den 17. april 2012, hvor Frederiksberg Kommune havde bedt mig om at sidde ved det nye stokklaviatur. Til den lejlighed musicerede klokkespillet sammen med 7 messingblæsere fra Prinsens Livregiment, der var opstillet på rundgangen under klokkerne. Koncerten forgik på en stille aften og der indløb efterfølgende mange begejstrede tilkendegivelser for det genopståede klokkespil.

Af klokkekonsulentens efterfølgende godkendelseserklæring fremgår det: *Takket være en bemærkelsesværdig såvel ingeniørmæssig som logistisk bedrift fra Klokkefirmaet Thubalka a/s v. civilingeniør Boas Nielsen lyder der nu efter nogle års tavshed, atter klokke-toner ud over Frederiksberg fra det smukke og markante rådhusårn. Efter indvielseskoncerten den 17. april, hvor det genopståede instrument lød for første gang, var det ikke til at overse, at Frederiksberg Rådhus nu råder over velklingende klokkespil, der i bemærkelsesværdig grad lever op til intentionerne om at bevare det klanglige særpræg i det oprindelige instrument, der var kommet til i 1953 som en folkegave.*